

Îndrăznește să cunoști! (Horățiu)

TEZAU

Foaie a Bibliotecii Academiei Române

ANUL I, NR.2

FEBRUARIE 2020

APARE LUNAR

ALEXANDRU IOAN CUZA

200

DE ANI DE LA NAȘTERE

EXPOZIȚIE

VERNISAJUL - 11. 03. 2020

Napoleon III, Ion Bălăceanu și Unirea Principatelor

„Idea de a plasa pentru trei sau patru ani în fruntea Principatelor un hospodar emană direct de la Împărat.“

pag. 3

Carte dohtoricească

pag. 7

Unică în lume

Pshaltichie cu notație alfabetică

pag. 12

O japoneză la Curtea Domnului Eminescu

pag. 4-5

Moda

în presa românească din secolul al XIX-lea

pag. 9

P. E. N. – Clubul Român

pag. 8

Statutele și Lista Membrilor din 1934 și 1936

Anul acesta se împlinesc 200 de ani de la nașterea lui **ALEXANDRU IOAN CUZA**, în a cărui domnie au fost puse bazele României moderne. Principele Alexandru Ioan Cuza și-a asumat atât proiectele personale, cât și pe cele promovate de marii oameni politici din epocă care au condus destinele României. A.

D. Xenopol aprecia că "de la îndoita alegere a lui Cuza datează existența României de astăzi și se sfârșește istoria despărțită a Țărilor Române". Biblioteca Academiei Române organizează cu acest prilej o expoziție documentară cu piese originale din arhiva domnitorului, care se va deschide pe 11 februarie 2020.

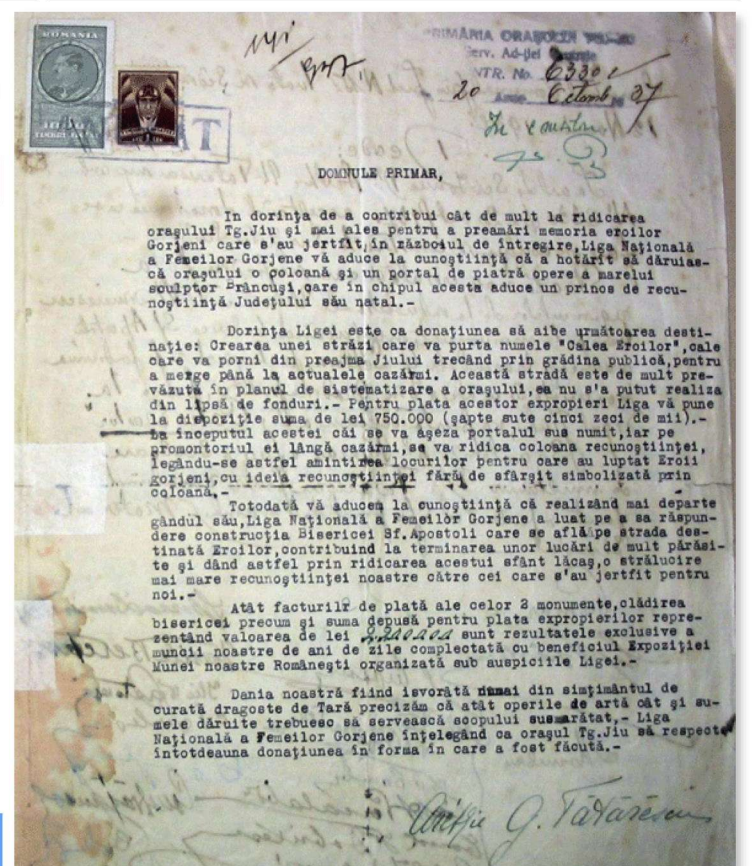
Monumentul de la Tg. Jiu, la sugestia Arethiei Tătărescu

Contactat de Arethia Tătărescu, Constantin Brâncuși a acceptat solicitarea, dar a refuzat plata pentru lucrările sale, pe care le-a donat orașului Târgu-Jiu. Ansamblul sculptural Constantin Brâncuși, inaugurat la 7 noiembrie 1937, odată cu sfințirea bisericii „Sfinții Apostoli“ cuprinde:
♦ Masa tăcerii – numită de Brâncuși și „Masa apostolilor neamului“ și repezintă simbolic masa dinaintea bătăliei la care urmau să participe ostașii români. Scaunele în formă de clepsidra care măsoară simbolic timpul și sunt în număr de 12 simbolizând numărul apostolilor
♦ Poarta sărutului - numită de Brâncuși și „Monumentul întregirii neamului“, realizat în

forma unui arc de triumf în care sărutul are semnificația unirii, iar cei 8 stâlpi reprezintă cele 8 regiuni care au format România Mare.

♦ Coloana fără sfârșit – numită de Brâncuși „Coloana sacrificiului infinit“ dat de eroii români căzuți pentru întregirea neamului. Ulterior, acestor trei elemente li s-a adăugat și „Aleea scaunelor“. Creația lui Brâncuși a dat naștere și altor interpretări ale diferitelor elemente ale ansamblului. Totuși, atât Liga Femeilor din Gorj, condusă de Arethia Tătărescu, cât și Constantin Brâncuși au conceput neechivoc recunoștința față de ostașii români căzuți în Primul Război Mondial.

pag. 2

Monumentul de la Tg. Jiu, la sugestia Arethiei Tătărescu

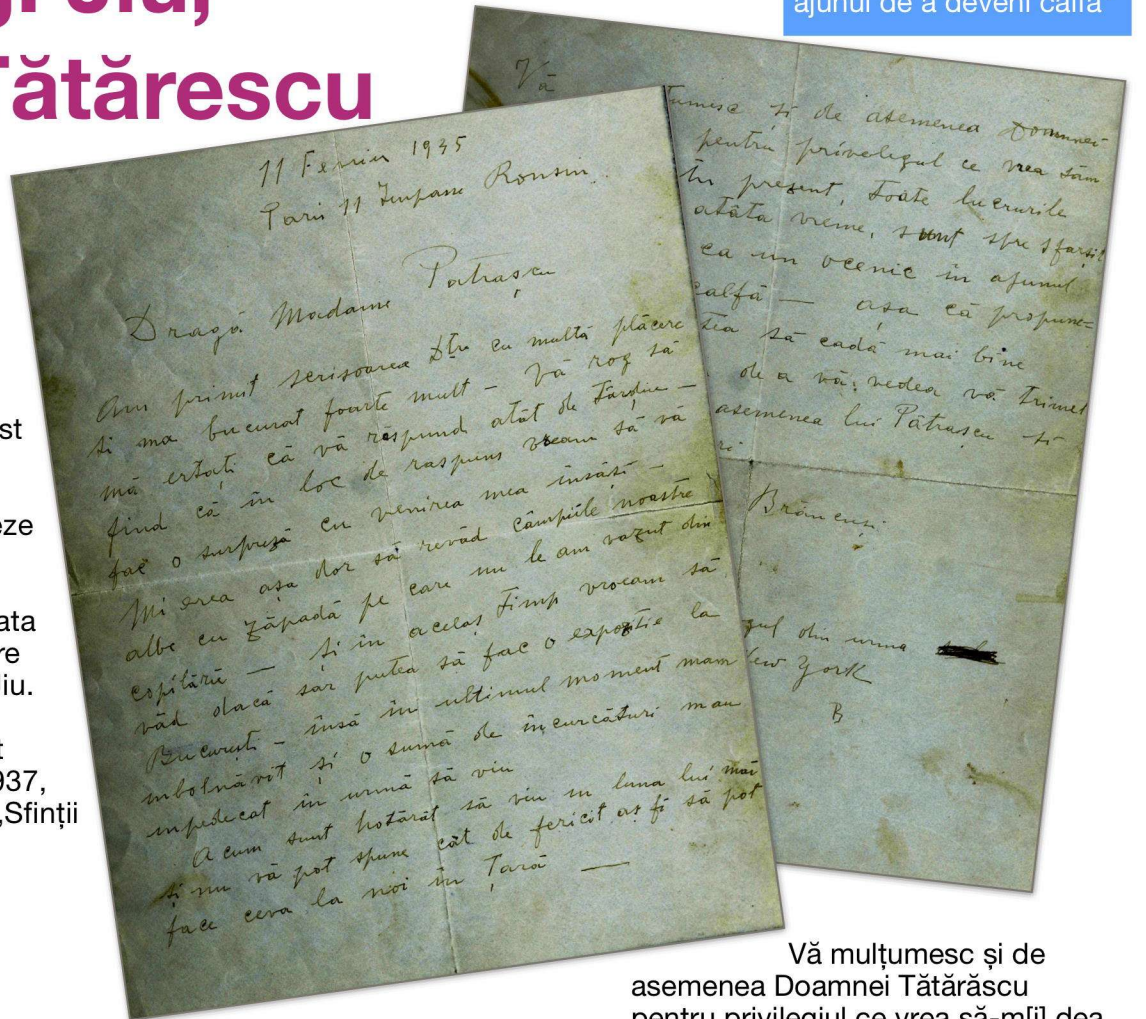
"eu sunt ca un ucenic în
ajunul de a deveni calfă"

hotărât să dăruiască orașului Târgu-Jiu o coloană și un portal de piatră, opere ale sculptorului Constantin Brâncuși. Contactat de Arethia Tătărescu prin intermediul Miliței Pătrașcu (care i-a fost elevă lui Constantin Brâncuși, în al cărui atelier din Paris a început să lucreze în 1919), Constantin Brâncuși a acceptat solicitarea, dar a refuzat plata pentru lucrările sale, pe care le-a donat orașului Târgu-Jiu. Ansamblul sculptural Constantin Brâncuși, a fost inaugurat la 7 noiembrie 1937, odată cu sfințirea bisericii „Sfinții Apostoli“.

Despre ansamblul sculptural Constantin Brâncuși de la Târgu-Jiu s-a scris mult, dar puțini mai știu astăzi că inițiativa de a realiza acest ansamblu (Masa tăcerii, Poarta sărutului, „Coloana sacrificiului infinit“) aparține doamnei Arethia Tătărescu (născută Piteșteanu), președinte al Ligii Femeilor Române din Gorj (Ligă înființată în anul 1921 ca o filială a Ligii Femeilor Române din România). Din dorința de preamărire a eroilor de pe aceste meleaguri care s-au jertfit în războiul de întregire, în anul 1937 Liga Națională a Femeilor Gorjene a

Propunerea a venit prin Milița Petrașcu

11 Février 1935
Paris, 11 Impasse Ronsin

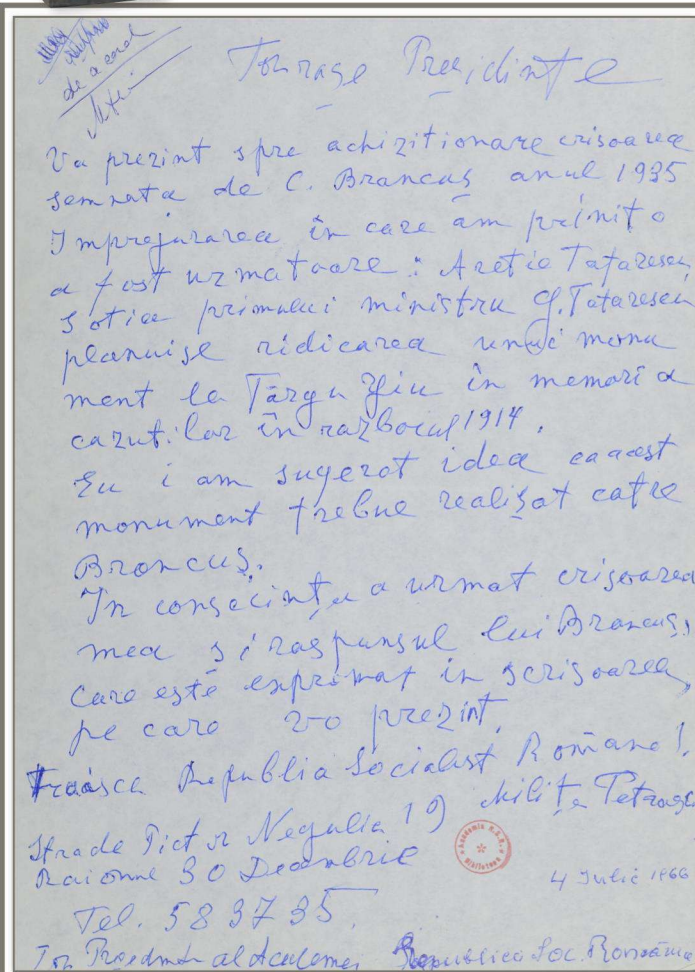
Dragă Madame Pătrașcu

Am primit scrisoare D-tră cu multă plăcere și m-a bucurat foarte mult. Vă rog să mă iertați că vă răspund atât de târziu, fiindcă în loc de răspuns vream «sic» să vă fac o surpriză cu venirea mea însăși «sic». Mi-erea «sic» așa dor să revăd câmpiile noastre albe cu zăpadă, pe care nu le-am văzut din copilărie și în același timp vroeam «sic» să văd dacă s-ar putea să fac o expoziție la București – însă în ultimul moment m-am îmbolnăvit și o sumă de încurcături m-au împedecat «sic» în urmă să vin. Acum sunt hotărât să viu în luna lui mai și nu vă pot spune cât de fericit aș fi să pot face ceva la noi în țară.

Vă mulțumesc și de asemenea Doamnei Tătărescu pentru privilegiul ce vrea să-m[i] dea. În prezent, toate lucrurile începute de atâta vreme sunt spre sfârșit și eu sunt ca un ucenic în ajunul de a deveni calfă – așa că propunerea nu putea să cadă mai bine. În așteptarea de a vă vedea vă trimet mult drag, de asemenea lui Pătrașcu și Coccoanei Mari.

Brâncuși

Vă trimet «sic» catalogul din urma expoziției de al New York.

4 iulie 1960

Tovarășe Președinte,

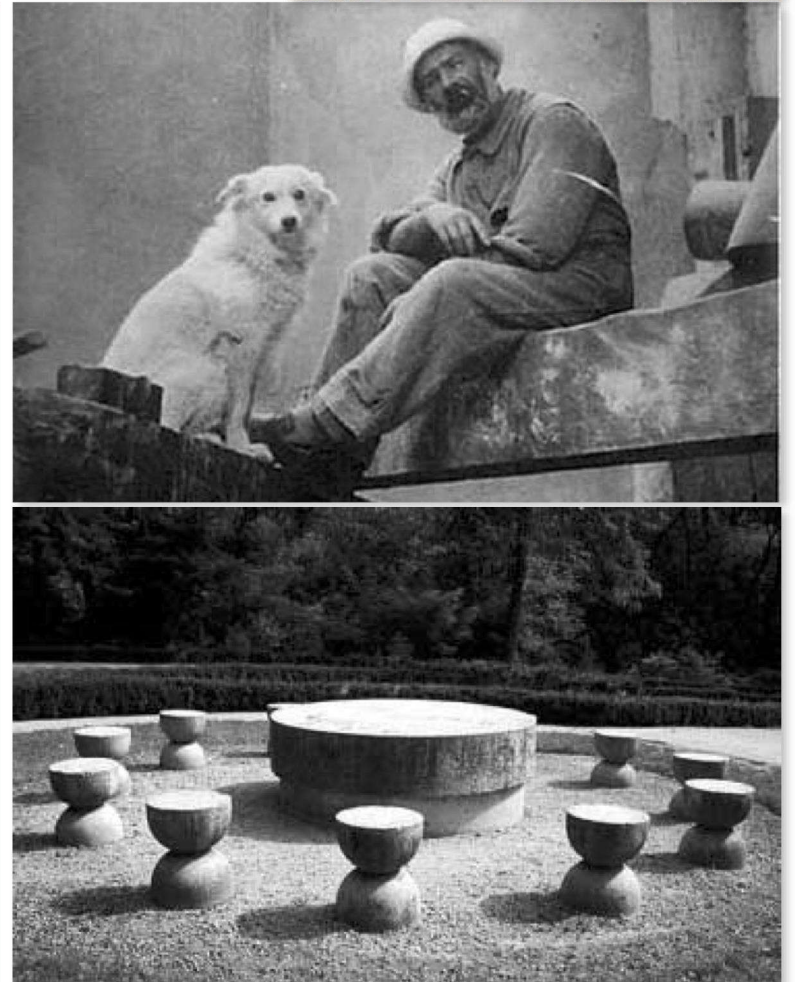
Vă prezint spre achiziționare scrisoarea semnată de C. Brâncuși, anul 1945. Împrejurarea în care am primit-o a fost următoarea: Arethia Tătărescu planuise ridicarea unui monument la Târgu Jiu în memoria căzuților în războiul 1914. Eu i-am sugerat ideea ca acest monument trebuie realizat către Brâncuși. În consecință a urmat scrisoarea mea și răspunsul lui Brâncuși, care este exprimat în scrisoarea pe care v-o prezint.

Milița Petrașcu
Strada Pictor Negulici 19, Raionul 30
Decembrie [București]

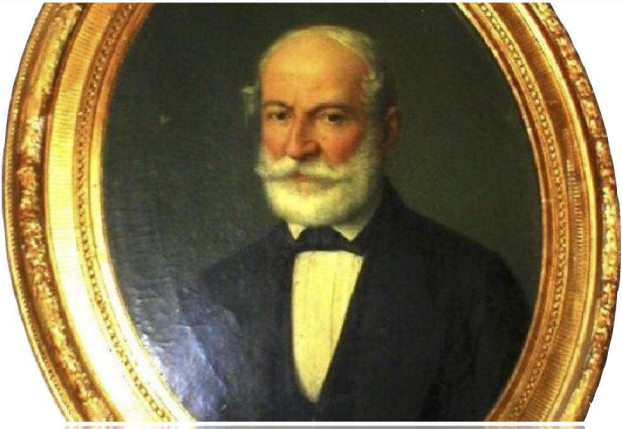
Trăiască Republica Socialistă
România!

Tovarășului Președinte al Academiei
Republicii Socialiste România*

* La acea dată era Athanase Joja

Constantin Bălăceanu-Stolnici spunea despre Ion Bălăceanu că a fost „cu mult cel mai de seamă membru al familiei“, s-a implicat inițial fără rezerve în lupta pentru unirea Principatelor, iar partida unionistă l-a folosit în frecvente deplasări peste hotare, la Viena, Paris, Torino etc. În anul 1858, cu ocazia Conferinței speciale a Marilor Puteri privind problema românească, l.

dar era de fapt o scrisoare a ministrului său de stat Achille Fould, adrestă lui Ion Bălăceanu, în care este precizată intenția

Napoleon III, Ion Bălăceanu și Unirea Principatelor

Guvernul francez dorește sincer unirea Principatelor sub un principe străin; dar această combinație nu are nici o șansă de succes, Turcia, Rusia, Anglia și Austria opunându-se.

Singura posibilitate de a ajunge mai târziu la realizarea dorinței poporului român este de a face acum un provizorat, numind un hospodar pentru patru ani, chestiunea principelui străin rămânând în rezervă; să dăm timp puterilor care resping în acest moment sistemul, să se gândească la el mai puternic și probabil să se adune în jurul lui!

În așteptarea Unirii Principatelor, liniștea este asigurată de dezarmarea rivalilor care concurează pentru putere și care, în loc să se unească împotriva unui Prinț ales pe viață, se vor mulțumi cu amânarea speranțelor lor.

Despre Alexandru Ioan Cuza, domn al Principatelor Unite, același Ion Bălăceanu menționa în „Memoriile“ sale politice: „Era un om cinstit, căruia nu i se urcase deloc la cap situația neașteptată la care fusese înălțat... Nu era prea cultivat, în schimb era foarte inteligent... Nu s-a lăsat amețit de bogăție, cu toate că personal era lipsit de avere“. Totuși, Bălăceanu trece sub tăcere importante reforme inițiate de Cuza și consideră că, în cele din

urmă, acesta va afișa veleități de „domnitor absolut“. Nu uită însă să amintească că însuși Cuza nu s-a cramponat de putere, el fiind acela care i-a cerut lui Napoleon III să numească un domnitor străin ereditar, ca „singurul mijloc de a restabili înțelegerea între partidele gata să se sfâșie între ele și să scape România de marasmul ce o amenință“.

Gabriela Dumitrescu

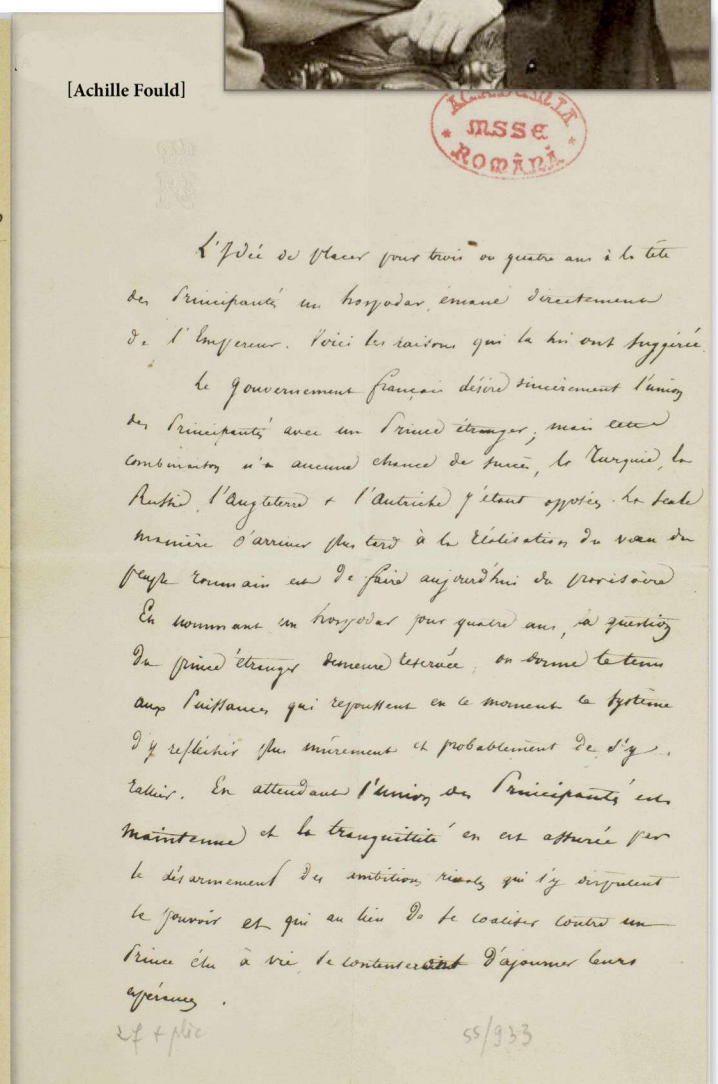
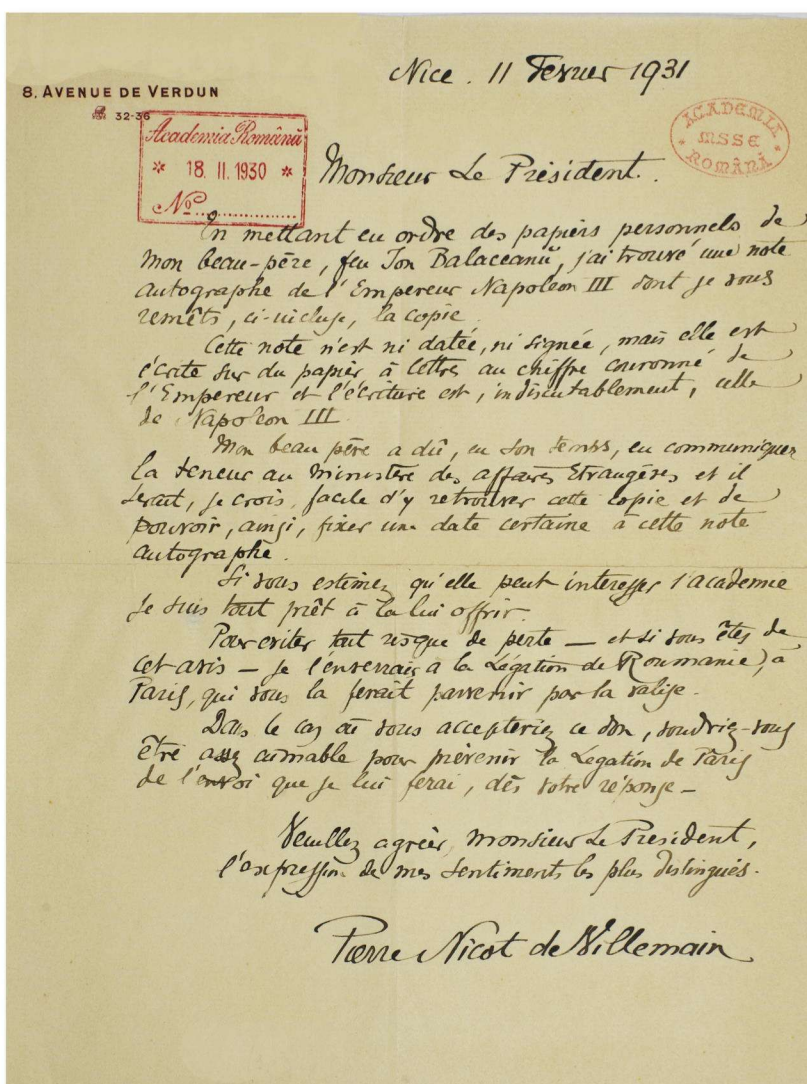
[Achille Fould]

Bălăceanu s-a aflat circa un an de zile la Paris. În anul următor, aproape tot timpul s-a aflat peste hotare, Al. I. Cuza încredințându-i misiuni secrete pe lângă sultan la Constantinopol, apoi la Torino, pe lângă premierul italian Cavour, și la Paris, pe lângă împăratul Napoleon al III-lea. S-a spus de multe ori că Împăratul Napoleon al III-lea a fost artizanul Unirii de la 1859; lucrurile sunt confirmate de o scrisoare adresată lui Ion Bălăceanu, „Chargé d’Affaire de la Valachie à Paris, probabil în 1859, de către Achille Fould, ministru de stat al Împăratului Napoleon III în timpul celui de al doilea Imperiu. Scrisoarea a ajuns în colecțiile Bibliotecii Academiei Române datorită domnului Pierre Nicot de Villemain care, în februarie 1931, se adresează lui Ioan Bianu, la acea vreme președinte al Academiei Române, spunându-i că a găsit între hârtiile rămase de la bunicul său (Ion Bălăceanu) o „notă autografă a Împăratului Napoleon III“, după care îi trimite o copie și, „dacă dânsul apreciază că Academia poate fi interesată de această scrisoare, este gata să o ofere“, depunând-o la Legația Română din Paris; a urmat o corespondență între Ioan Bianu și Pierre Nicot de Villemain, în care acesta din urmă era asigurat că, de îndată ce scrisoarea va fi primită, ea va fi fotografiată și prezentată în ședință publică la Academia Română.

Scrisoarea era într-adevăr pe hârtie cu antetul lui Napoleon III,

Împăratului de a susține Unirea Principatelor și sunt trecute în revistă motivele care îl determină să aibă o astfel de atitudine. Redăm traducerea scrisorii: „Ideea de a plasa pentru trei sau patru ani în fruntea Principatelor un hospodar emană direct de la Împărat. Iată motivele care i-au fost sugerate:

O japoneză la Curtea

Domnule Eminescu, ai avut un invitat de onoare în ziua de 13 februarie 2020, în mijlocul cărților dumitale, și nu numai ale dumitale. Este o japoneză care îți cântă versurile într-un mod în care mulți dintre români n-o fac. Sau n-o mai fac demult.

„Mulțumesc!“

Când i-am spus prietenei mele, Ayako, pe care o cunosc încă de anul trecut, despre invitația de la noul director al Bibliotecii Academiei, profesorul Nicolae Noica, de a participa la acest vernisaj, ei bine, japoneza a făcut exact ce face de fiecare dată când primește cel mai mic semn al prețurii pentru tot ceea ce reprezintă ea în felul ei de a fi, și pentru ce este în sufletul ei. S-a înclinat un pic, surâzătoare, apoi a spus „Mulțumesc!“.

Am scris deja despre Ayako,

rucsacul în spate și să cunoască noi orizonturi, citește la un moment dat un reportaj, în presa din Japonia, despre acea Românie care scăpase de comunism și care are un imens potențial din punctul de vedere al turismului.

Spun că nimic nu e întâmplător, că tot suntem azi la o expoziție dedicată presei. Ayako a simțit atunci, demult, că trebuie să vină în România tocmai datorită unui ziar. Un ziar de la ea din țară.

„Sufletul meu“

Ayako privește România prin ochii unui copil, plini de curiozitate și de speranță. A străbătut multe sate și orașe de la noi. Cu rucsacul în spate, evident. Și-a făcut nenumărați prieteni. Eminescu. A fost la casa lui din Ipotești. Câți români au fost acolo?! A fost și pe urmele poveștii de viață a Veronicăi Micle.

Mi-a spus despre români, așa cum i-a perceput ea prima oară când a pus piciorul în România, că sunt niște oameni cu care poți să te înțelegi foarte ușor și prin semne, fără să mai fie o problemă bariera legată de limbă. Au trecut deja 20 de ani de când japoneza noastră este în România. Cred că pot să spun „a noastră“. Aici trăiește, aici muncește. Are o garsonieră în București, cumpărată din banii ei, o parte dintre aceștia obținuți din vânzarea casei din Japonia. Avusese și bani puși de-o parte din anii cât muncise în țara ei natală.

A lucrat, în primii cinci ani ai vieții ei în România, la o agenție de turism, fiind ghid pentru turiștii japonezi care ne vizitează. Nu s-a limitat la atât. A vrut să facă mai mult pentru noua ei casă. Așa că a invitat televiziuni din Japonia să facă reportaje cu frumusețile și cu istoria României.

Spune despre garsoniera ei din București că este „comoara mea“, în timp ce pe Eminescu îl definește drept „sufletul meu“. Merge adesea la Mănăstirea din Comana, în apropiere de București, unde își găsește liniștea și echilibrul în discuțiile cu părintele Alexandru. Tot în Comana s-a integrat în „Satul meșteșugurilor“, un ambițios proiect pentru renașterea culturii tradiționale. Acolo a învățat, între altele, să facă opinici.

Anii din urmă au însemnat construirea unei mici afaceri bazată pe arta Origami. Japoneza îmbină tehnici străvechi cu metode noi de a obține minuni din simple coli de hârtie.

Cu vecinii de la bloc se înțelege de minune. Dar, mai ales, cu bucătăria românească. Atunci când spune ea, cu apetisant accent, „mămăliguță cu brânză“,

mai că și se face, instantaneu, foame.

La secundă

Mă întorc la cele ce s-au întâmplat în ziua de 13 februarie 2020, la Biblioteca Academiei. Locul de întâlnire cu prietena mea e la stația de Metrou de la Piața Romană. Am făcut în așa fel încât să ajung mai devreme. Anul acesta, pe 15 ianuarie, când am mers la mormântul lui Eminescu, eu întârziisem cinci minute. Pe când ea era deja la gura stației de Metrou de la Eroii Revoluției. Și acum va face la fel, la Romană, mă gândeam. La fix va ajunge. Adică la 10.30, cum convenisem de comun acord. Și exact așa s-a întâmplat. Fix, nicio secundă mai devreme sau mai târziu! Nu știu cum reușește. Nu se plânge de trafic, de aglomerație sau din alte cauze. La fix e acolo unde a promis să fie.

A venit îmbrăcată în specificul românesc. Albul ieii și roșul unei fuste. Cămașa e din Buzău, fusta e țesută de o femeie din Comana. O geacă pe deasupra și atât. Nu e nici prea cald, dar nici prea frig. Mergem pe jos până la Academia Română. Pe drum vorbim despre ce-a mai făcut fiecare, de când nu ne-am văzut. E ca și cum aș vorbi cu un român de-al meu. Nicio clipă nu o percep ca pe un străin. A învățat Limba Română în mai multe feluri. Mai întâi, datorită colegilor de la agenția de turism, unde lucrase prima oară când venise în România. Pe urmă a umplut caiete întregi cu expresii românești. Nota fiecare cuvânt nou pe care îl auzea, în timpul peregrinărilor ei prin România. Și a mai făcut ceva. A urmat cursurile unei școli, ca să-și pună la punct gramatica Limbii Române.

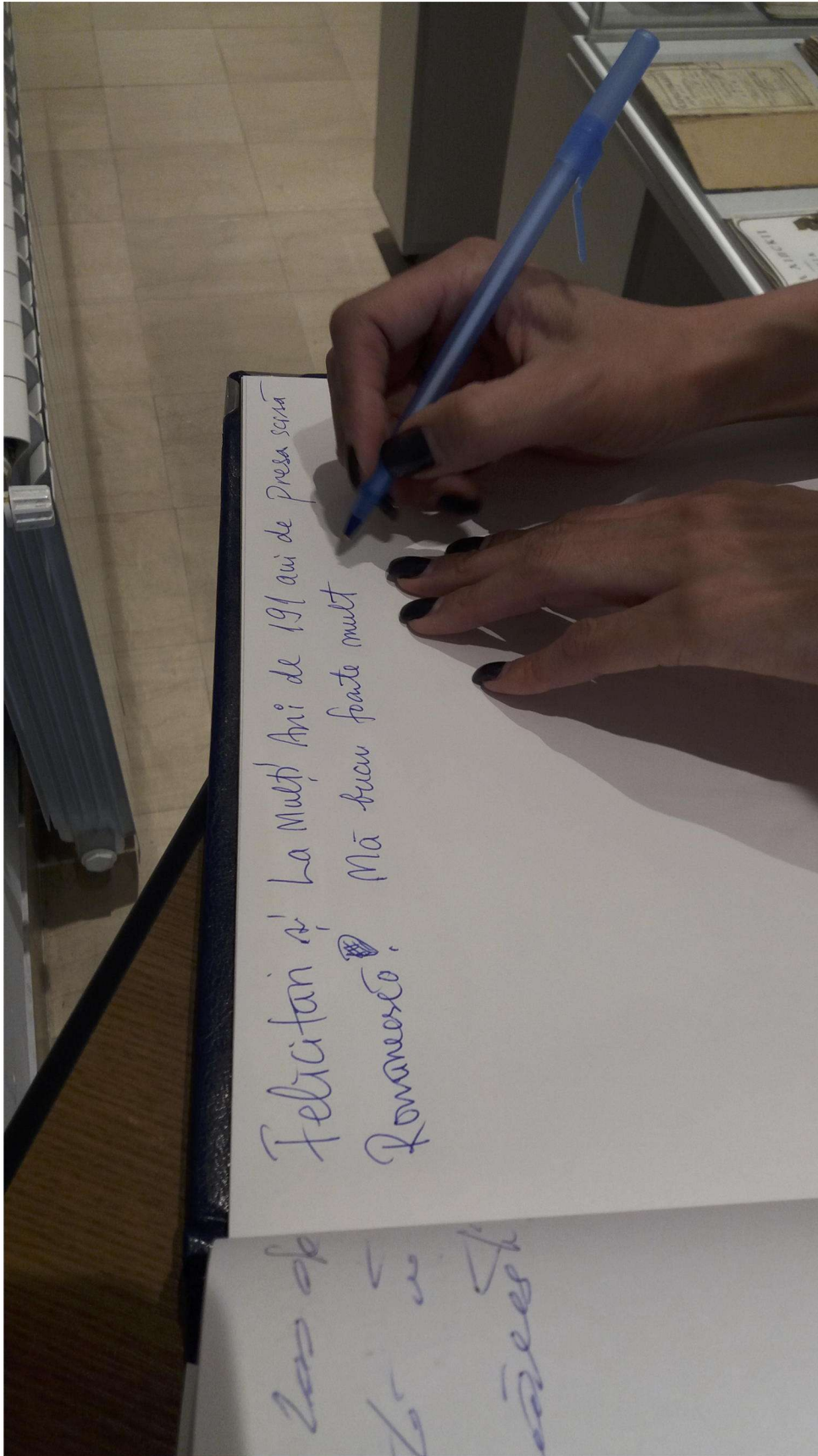

Ayako Funatsu a pășit pentru prima oară în viața ei în Biblioteca Academiei Române, cu ocazia vernisajului unei expoziții care marchează viața, deja seculară, a presei scrise românești.

despre viața ei. S-a născut în Yokohama. Acolo și-a făcut studiile și tot acolo s-a angajat în „câmpul muncii“, cum se exprimă ea. Uite că nimic nu e întâmplător. Femeia care obișnuia să-și pună

Domnului Eminescu

câteva versuri din Eminescu. Recită, dar are un fel al său de-a se exprima. Apare și președintele Academiei Române, domnul Ioan-Aurel Pop, care face cunoștință cu oaspetele de peste mări și țări. Știa, la rândul-i, despre prezența ei aici, încântat totodată de ideea ca reprezentanta Țării Soarelui Răsare să ia cuvântul.

Românca-japoneză

Cameramanii o filmează, reporterii îi pun întrebări și voci din toate colțurile o felicită pentru că ea este așa cum e, pentru felul ei de a fi. Nu se exteriorizează. Greu să înțeleg ce trăiește acum. O văd calmă, zâmbind, și încerc să pătrund dincolo de liniștea sa. A, ba nu, îmi șoptește că are nevoie de apă. E un mod prin care văd dincolo de bariera trăirilor ei. - Sunt atât de emoționată!, îmi șoptește. Mă duc în hol, unde văzusem pahare, goale, pentru șampanie. Vreau să iau unul și să pun apă în el, de la un dozator. Mă întorc, iar ea bea, cu grijă, câteva înghițituri. E de-a dreptul copleșită. Totuși, intuiesc niște mecanisme interioare care o fac să păstreze controlul asupra situației. E calmul pe care l-am mai văzut la ea și când am mers cu mașina ei prin București. Conduce foarte bine, dar nu se grăbește, nu înjură și nu se încruntă la nimeni din jur. O întrebam cândva despre principiile educației din Japonia și e clar că așa ceva nu se uită, și nici nu a fost influențată de tumultul nostru, hai să-i spunem latin, oricât de mult timp a petrecut în România. Esența este, din câte am înțeles, legată de acel echilibru, așa cum e el bazat pe „Bună ziua”, pe „Mulțumesc”, de a nu face rău

nimănui, de a munci și a-ți câștiga în mod cinstit pâinea. Există, pe de-o parte, o Ayako română, prin sentimentele pe care le nutrește mai ales față de mănăstirile din Bucovina. Se consideră bucovineancă, atât e de atrasă de locurile și de oamenii de acolo. Pe de altă parte, a rămas o Ayako japoneză în felul în care are grijă de fiecare clipă a vieții.

Nici singur, nici nostalgic...

Acest din urmă capitol e dedicat momentului în care făpura îmbrăcată în tradiția românească s-a aflat în lumina tuturor reflectoarelor, în academica sală dominată de amintirile presei românești. Am crezut mereu că Biblioteca, în general, nu numai aceasta de la Academia Română, Biblioteca, deci, înseamnă mai mult decât niște dulapuri în care stau înșirate cărți. Biblioteca e despre oamenii care îngrijesc cărțile, care știu neînchipuit de multe taine ale locului pentru care și-au dedicat întreaga viață. Și mai e spațiul unde ideile, pasiunea, neliniștile și inspirația scriitorilor așteaptă să fie descoperite și redescoperite de noile generații. O carte, odată scrisă, nu și-a epuizat povestea, în fiecare frază existând un alt înțeles. Depinde de cititor. V-am spus toate acestea ca să înțelegeți ce am simțit când Ayako a cântat. A cântat versurile lui Eminescu. „Pe lângă plopii fără soț”. Are o voce frumoasă, capabilă de amplitudine. Biblioteca demonstrează, cu toate ale ei, în asemenea clipe, unice, cu sufletele și cu cărțile, cu zierele și cu manuscrisele sale, că poate să vibreze. Domnule Eminescu, aproape că nu te mai simt nici singur, nici

Ea, cu portul popular

Am să vă relatez în continuare ce s-a întâmplat în Sala „Theodor Pallady” a Bibliotecii Academiei Române, unde s-a desfășurat vernisajul Expoziției „Din lumea presei românești – 191 de ani”. Sau mai bine spus cum a fost primită Ayako, cum a fost percepută de cei care o vedeau acum pentru prima oară. Ea, japoneza. Ea, femeia îmbrăcată în portul popular românesc. Singura din toată sala asta îmbrăcată în portul popular românesc! Subliniez. Și pot să spun că îi stă foarte bine. Ea, înaltă și subțire, cu părul negru, ca abanosul. Au venit foarte mulți invitați. Și din presă, normal, și din Academia Română. Profesorul Nicolae Noica îmi spusese deja că Ayako va fi invitată să spună câteva cuvinte despre destinul ei în fața asistenței, dar să și recite

De acum opt secole
Fizica și logica
 lui Nichephoros

**B.A.R. CODEX GRAECUS
 BUCHURESTIENSIS 10**
 (Sec. XII/XIII)

În 1896, bizantinistul german August Heisenberg publica pentru întâia oară o lucrare referitoare la Viața și Opera celebrului savant bizantin Nicephoros Blemmydes: „Nicephori Blemmydae Curriculum Vitae et Carmina“ (Lipsiae IN AEDIBUS B.G. TEUBNERI MDCCCXCVI). În lista alcătuită de el în urma cercetărilor făcute în biblioteci din întreaga europă precum: Monaco, Dresda, Bremen, Vatican, Moscova, Biblioteca Patriarhiei Ierusalimului, Athos, Madrid, Paris etc., observăm că cel mai vechi codice din listă, referitor la Blemmydes și Fizica sa, este Monacensis Graecus 180 din secolul XV/ XVI. În 1896 colecția de manuscrise grecești a Bibliotecii Academiei Române încă nu era catalogată, ci abia în 1909 se reușea acest lucru la efortul necontenit al filologului aromân Constantin Litzica. Acesta trebuie să fie motivul pentru care savantul german la vremea aceea nu a adăugat în lista sa de 62 de

manuscrise pe cel din B.A.R., rămânând necunoscut. Caracteristicile codicologice și paleografice ale codicelui Buchurestiensis 10 sunt următoarele: suportul de scris este pergamentul și scrierea este de tip efonetic (minuscule). Aceste două elemente vizuale principale clasează codicele în secolele XII-XIII. Cărturarul bizantin Nichephoros Blemmydes (Νικηφόρος ὁ Βλεμμύδης) s-a născut la Constantinopol în 1197(1198?), fiu al unui medic, părăsind capitala pentru a urma o serie de cursuri în diferite părți ale Asiei Mici. Mai târziu a fost tuns monah într-o mănăstire din Efes (teritoriul turcesc de astăzi), în cele din urmă ajungând egumenul acesteia. În 1255 i se propune scaunul patriarhal însă acesta refuză, mulțumindu-se cu intensă activitate literară pe care a avut-o până la moartea sa în 1272. Având în vedere că autorul textului codicelui

Buchurestiensis 10 este un om de cultură bizantin și însuși codicele prin datele științifice menționate mai sus ne conduc la secolul XIII, perioada în care acesta ar fi fost redactat de un copist necunoscut, putem afirma cu mândrie că Biblioteca Academiei Române deține o lucrare contemporană lui Blemmydes, sau, cel puțin, face parte dintr-o serie valoroasă a operei acestuia, fiind o copie imediat ulterioară morții lui. Un al doilea fapt surprinzător dar, în același timp, extrem de important pentru bizantinologia românească, este că România, prin Biblioteca Academiei Române, deține totodată cel mai vechi codice al lucrării Logica și Fizica lui Nicephoros Blemmydes, lucrarea în speță. Raportându-ne la cercetările cunoscute astăzi la nivel internațional, așezăm astfel codicele grecesc Buchurestiensis 10 în topul listei bibliotecilor deținătoare de codexuri cu opera savantului bizantin.

Manuscrisul se află într-o stare de conservare foarte bună, scris pe pergament, are 182 de file, 260 x180 mm, legat în piele. Avea 31 de caiete (cvaternioane), din care primele 7 file și ultimele 5 au căzut. Prima colecție în care acesta s-a aflat a fost biblioteca Scheiană. Manuscrisul este de proveniență constantinopolitană și a ajuns în Țările Române prin profesorii Academiei Domnești de la București, fiind folosit la cursurile predate în acest vestit centru cultural. În general, opera și viața lui Nichephoros Blemmydes mai au multe necunoscute de oferit bizantiniștilor. Codex Graecus Buchurestiensis 10 poate fi una din piesele importante în acest puzzle de reconstituire a operei gânditorului bizantin care a trăit acum opt secole.

Ion-Andrei Țârlescu

Carte dohtoricească

Din tainele medicinei tradiționale. Un manuscris cu rețete farmaceutice din colecția BAR

În cadrul Cabinetului de Manuscrise-Carte Rară, se păstrează un important fond de manuscrise românești, de circa 6000 de piese, constituit, în mare parte, prin donațiile făcute de-a lungul timpului de personalități ale vieții culturale, laice și religioase. Dorim să punem în evidență în cele ce urmează manuscrisul 1599 (în continuare Ms. rom.), unul dintre cele aproape 153 volume românești dăruite în anul 1894 de către mitropolitul Moldovei Iosif Naniescu.

Este vorba, așa cum aflăm din foaia de titlu, despre un caiet conținând rețete medicale și farmaceutice, scris în anul 1854, la Mănăstirea Cernica, de către Nil monahul, lucrarea fiind realizată prin purtarea de grijă a părintelui Nicanor, bolnicerul: Aciastă carte dohtoricească s-au făcut prin osârdia părintelui Nicanor bolnicerul, ucenicul răposatului Ghelasie bolnicerul, în vremea părintelui chir Diomid arhimandritul și stareț al sfintei mănăstiri Cernica, prin cheltuiala suptscălitului Nicanor monah, bolnicerul den sfânta mănăstire Cernica. S-au scris de Nil monahul, 1854 noiembrie 20.

Manuscrisul este redactat în limba română, cu caractere chirilice, pe hârtie (23 x 18 cm) și are 53 file. Textul este scris cu cerneală neagră și roșie, aceasta la titluri, inițiale și

la cuprins; frontispiciile fiind colorate și miniate cu modele florale și animaliere. Legătura este cea originală, în piele, cu modelele incizate. Lucrarea este scrisă sau copiată, așa cum am văzut, în

1854, în vremea stăreției lui Diomid (1854-1864), care a păstorit acea comunitate monahală la patru ani după transferarea Sf. Calinic de la Cernica la Râmnic, ca episcop al acelei eparhii.

Dintre rețetele preparate, menționate în cuprins, amintim câteva, anume pe cele pentru: răceală, tuse, dureri de cap, de gură, de măsele, de ochi, arsuri, răni pe trup, dureri de picioare, pentru aplicare de plasture. Întâlnim și rețete pentru afecțiuni mai grave, de pildă, cangrenă, dropică, bube, brâncă. Pentru fabricarea rețetelor, se indicau ingredientele, bineînțeles cu numele specifice în epocă, precum și cantitățile, adică proporțiile, în dramuri (grame). Din acest punct de vedere, manuscrisul este valoros, nu doar pentru cunoașterea unor elemente din medicina tradițională (care, de altfel, nu trebuie deloc neglijată sau privită ca învechită), ci și pentru domeniul filologic, căci găsim interesante cuvinte care acum nu mai sunt în uz (sabor-substanță

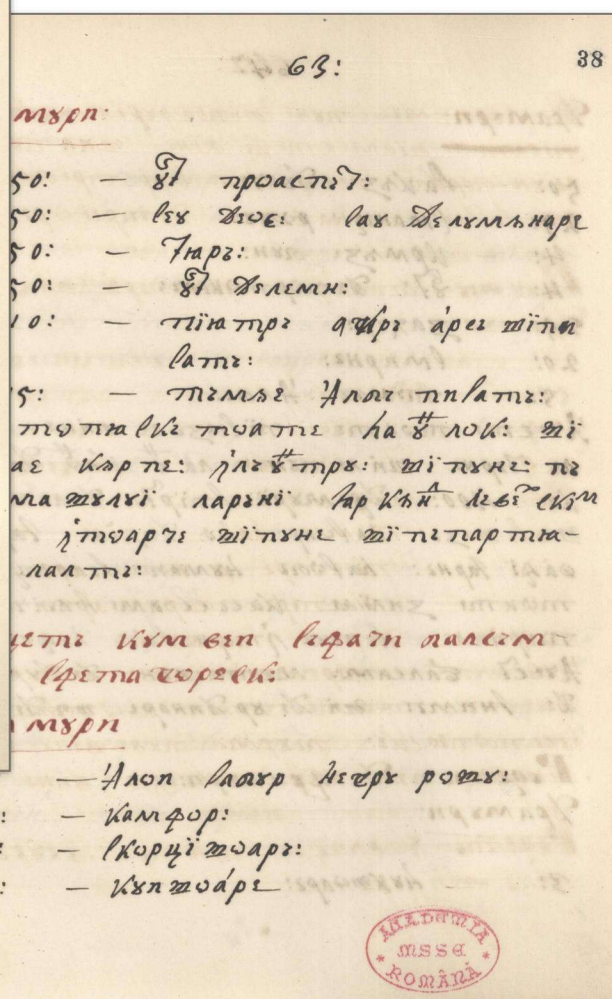
altfel, în ultima vreme, au fost valorificate, prin lucrări științifice și alte manuscrise medicale adăpostite la Biblioteca Academiei. Dintre ingredientele utilizate, reținem: scorțișoară, cuișoare, miere, oțet, aloe, nucșoară, muștar, piper, camfor, smirnă, tămâie, praf de iarbă dulce, rășini, lămâiță, izmă, sunătoare, hrean, adică produse cu renumite proprietăți curative, folosite și în prezent cu atâta succes în industria farmaceutică și în laboratoarele plafarelor. Iar ca mod de preparare, unele sunt sub formă de tinctură, puse la macerat în alcool, altele sub formă de unguent.

Redăm în continuare, spre exemplificare, în transcriere, două rețete: un balsam de inspirație svetagoricească (adică din Sf. Munte, de la Sveta Gora), folositor pentru uz extern mai ales, pentru răni și alta pentru tuse puternică (cu năduh), cu uz intern mai ales. f. 38 r-v: Rețetă cum vei să faci balsam bun sfetagoresc: Dramuri: 40-aloii sabur negru roșu; 4-camfor; 10-scorțișoară; 10-cuișoare; 50-sacâz dulce; 25-smant roșu; 4-cârmâz bun; 4-unt de portocală; 25-zahăr; 20-smirnă; 5-tămâie albă

Aceste toate pisează-le bine și le cerne și le pune la un clondir, cu 400 dramuri spirt de lustru și să șază la soare 40 zile, iar de va fi iarnă la sobă numai să-l bagi în toate zilele ca să să amestice materiile, să nu să întărească la fund. Acest balsam este bun de dureri de inimă și de urdinare și de răni.

Fila 39r: Rățetă pentru tuse cu năduh și de durere de piept
Dramuri: 400-miere; 200-oțet tare
Să le pui să fiarbă la un loc până când să va lega puținel. Apoi pune la un borcan, că este bun de tuse cu năduh și de durere de piept. Să ia pătimașul de trei ori pă zi câte o linguriță, păzind și de acrima.

Oana-Mădălina Popescu

extrasă din unele specii de aloe, sacâz-mastică, smant-brâncă, plantă contra inflamărilor). De

P. E. N. – Clubul Român

Statutele și Lista Membrilor din 1934 și 1936

În anul 1934, în Atelierele grafice Socec & Co. S. A., apărea la București o broșurică de 22 de pagini (11,5 x 8,5 cm) intitulată: P. E. N. Clubul Român – Statutele și Lista membrilor.

Președintă de onoare era Majestatea Sa Regina Maria, iar din comitet făceau parte Victor Eftimiu, ca președinte în funcție, I. Sân-Giorgiu, secretar general și casier Leopold Stern. Membrii în comitetul de conducere erau: contele N. Bánffy, D. V. Barnoschi, Em. Bucuța, Ludovic Daus și Liviu

Rebreanu. Strada Brezoianu nr. 44 era locul unde Clubul își avea sediul.

P. E. N. – Clubul Român, constituit la București drept „o asociație de scriitori” cu denumirea de mai sus, „ai cărei membri vor fi poeți, autori dramatici, editori, esești și romaniști; traducătorii de opere din această categorie pot fi asemenea aleși membri”, a fost înființat din dorința scriitorilor români de a ține pasul cu vremurile, de a fi conectați și a comunica cu ceilalți scriitori ai Europei. „Scopul P.E.N. Clubului este a favoriza cooperarea amicală a scriitorilor în interesul libertății expresiei artistice și al bune înțelegeri internaționale.” Cele 20 articole ale statutului făceau referire la anumite dispoziții prin care era reglementat clar scopul, structura și modul de funcționare al asociației. Broșura mai cuprindea și o listă alfabetică a membrilor, 68 la număr, ai P. E. N. Clubului Român București, cu adresele lor, 11 membri din provincie, 5 membri ce urmau a fi activi în relația cu străinătatea (Marcu Beza – Consulul României

Bethleem; Lucian Blaga – Légation de Roumanie, Wien; Cizek O. W. – Légation de Roumanie, Prague; Aron Cotruș – Légation de Roumanie, Warsovie; Marcel Romanescu – Légation de Roumanie Copenhague și 61 din partea secției maghiare de la Cluj a P. E. N. Clubului.

Doi ani mai târziu, în 1936, în aceleași ateliere grafice apare un nou statut al clubului, cu o dimensiune identică, și cu 19 articole. Diferența este data de o eroare de numerotare apărută la statutul din 1934, articolul 3 apărând de 2 ori. În rest, articolele statutului nu suferă nicio modificare de conținut.

Broșura de 32 de pagini are totuși unele schimbări. Din comitet lipsește secretarul general I. Sân-Giorgiu, înlocuit cu Radu Cioculescu, iar la membri îl găsim, în locul lui Em. Bucuța, pe Al. T. Stamatiad. Statutul din 1936 conține un amplu raport al președintelui Victor Eftimiu cu privire la evenimentele desfășurate de la apariția celui anterior, din 1934 până în 1936: „Nu vă pot vorbi nimic despre ultimul congres P. E. N. Cluburilor, ținut anul trecut la Barcelona, fiindcă ne-a fost peste puțină sa ajungem acolo, din pricina greutăților bănești [...]. Dacă geograficește suntem la trei zile depărtare de extremul occident al Europei, ca respect al valorilor spirituale suntem cu trei secole în urmă. Oficialitățile românești nu acordă nici un fel de interes muncii intelectuale, averei și forței pe care o reprezintă, în slujba bunului renume peste hotare, opera scriitorului și artistului. Unul din țelurile P.E.N. Clubului este să luminăm pe conducători și să-i convingem de necesitatea colaborării cu cei mai aleși fii ai neamului care sunt creatorii de artă”.

Sunt lăudați cei care au reprezentat țara și „și-au onorat Patria, mai mult ca oricare” în diverse domenii (Enescu, un strălucit „ambasador al românismului”, care a făcut „să răsune în cel mai grațios templu al muzicii” nu mai puțin celebra operă Oedip; profesorul Ion Petrovici „o altă glorie a sufletului și a cugetării românești ne-a onorat, ținând la Sorbona o serie de conferințe unanim apreciate”, dar și „un alt coleg al nostru a vorbit despre poezia modernă a României și a publicat splendide

versuri în revistele franceze, mult talentat poet Ilarie Voronca”. Sunt menționate și eforturile lui N. D. Ciotori, însărcinat în activitatea cu străinătatea și împuternicitul României la recentul congres de la Londra. De asemenea, este remarcată și activitatea colegilor de la Cluj, „sub președinția ilustrului scriitor și om de teatru, contele N. Bánffy” care au tipărit în traducere maghiară cinci piese românești, ajutând astfel la cunoașterea literaturii dramatice românești.

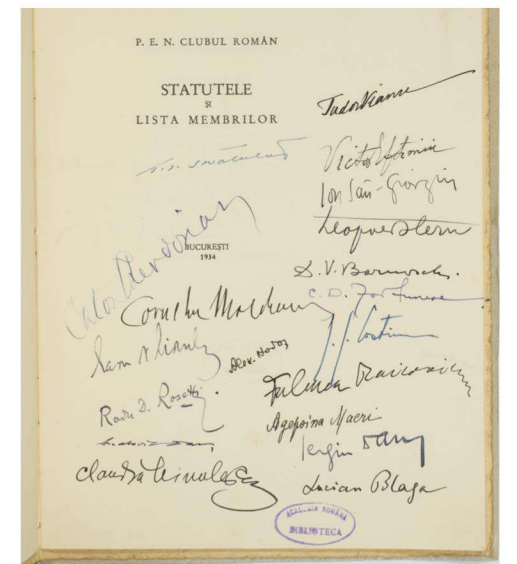
Prezentarea se încheie cu admiterea de noi membri și alegerea noului Comitet. Ca și celălalt statut, broșura cuprinde o listă a membrilor din P.E.N. Clubul Român din București, acum 91 la număr, 14 din provincie și 7 din străinătate, D. N. Ciotori – Légation de Roumanie, Londres și Filotti Eugen în Ankara. Se mai adaugă și cele 41 de persoane de la P.E.N. Clubul Român, secția maghiară din Cluj.

Celor două statute deținute în depozitele generale de Biblioteca Academiei li se adaugă alte două, aflate în colecțiile Cabinetului de Manuscrise-Carte Rară, unul din fondul de arhivă și care i-a aparținut lui Em. Bucuța, din 1934 – are semnăturile a cinci membri ai P.E.N. Clubului Român, după dimensiuni credem că este unul din cele 10 exemplare de lux, iar altul, dublet, aflat la carte rară, tot din 1934.

De ce sunt aceste două statute din urmă, din 1934, atât de importante?

În primul rând pentru că nu respectă forma celor descrise mai sus, ele încadrându-se, conform unuia dintre criteriile de raritate, la ce numim „curioasă”, exemplarele nefiind tăiate (25 x 17,5 cm) la dimensiunile celorlalte. Cel aflat la carte rară are pe versoul foii de titlu o informație importantă, un ex-libris autograf al lui Ion Sân-Giorgiu. Exemplarul este o „Ediție de lux, tipărită în zece exemplare. Secretar general Ion Sân-Giorgiu”. Și, în al doilea rând, pentru că păstrează pe foaia de titlu semnăturile autografe ale unor membri marcanți ai P. E. N. Clubului- Român din perioada interbelică: Victor Eftimiu, Ion Sân-Giorgiu, Leopold Stern, Tudor Vianu, Caton Theodorian, Sergiu Dan, Lucian Blaga, Radu R. Rosetti, Claudia Minulescu, D. V. Barnoschi, Agepsina Macri (soția lui Victor Eftimiu),

Corneliu Moldovanu, Al. Hodoș, Jacques Costin etc. Istoria P.E.N. Clubului Român (Poetry/Poezie Essay/Eseu Novel/Roman, după explicația engleză, sau, pur și simplu, PEN – ducându-ne cu gândul la instrumentul de scris cu ajutorul căruia autorul își transmite ideile din minte, inima și suflet) a fost una cu sușuri și coborâșuri. Clubul a fost înființat la București la scurt timp, se pare că în 1922, după crearea lui la Londra în 1921. În arhivă (A 2141) păstrăm un document datat 1924 din care rezultă că România era un participant fidel, atunci când situația financiară a membrilor o permitea, la congresele și vizitele colective ale proaspăt înființatei asociații internaționale a scriitorilor. Pe perioada comunistă clubul a mai activat, având și atunci în cadrul său scriitori de primă mărime dar, era ca o secție de relații externe a Uniunii Scriitorilor. După anii 1990 poeta Ana Blandiana a recreat P.E.N. Clubul Român actual. Ca o concluzie, se poate spune că, indiferent de perioada în care și-a desfășurat activitatea, a avut un singur țel, care se regăsește în articolul 3 al statutului, principiu stabilit la Congresul P.E.N. Clubului ținut la Bruxelles în 1927: „Literatura, națională de origine, nu cunoaște granițe și trebuie să rămâie un bun comun al națiunilor,

în ciuda dificultăților politice sau internaționale. În toate împrejurările și în special în timp de război, operele de artă, bunul umanității în general, trebuie să rămâie neatins de pasiunea politică sau naționalistă...” Acesta este motivul pentru care marii oameni de cultură au aderat și aderă încă la aceste aspirații și mărturie pentru asta stă acel statut din colecția de carte rară a Bibliotecii Academiei Române din 1934.

Carmen Albu

LISTA MEMBRILOR P. E. N. CLUBUL ROMÂN BUCUREȘTI		P. E. N. CLUBUL ROMÂN SECȚIA MAGHIARĂ, CLUJ	
Archip Ticu, Str. G-ral Ipătescu 9	Galaction Gala, Str. Mihail Cornea 48	Vinea Ion, Str. Bateriilor 4	Lakatos Emeric, Cluj, Ziarul Ellenék
Barnoski D. V., Bd. Drosu 13	Goga Octavian, Str. Puța de piatră 6	Voronea Ilarie, Dir. Presei Min. Externe	Liget Ernest, Cluj, Ziarul Keleti Ujság
Bibescu Anton, Hotel Athenée Palace	Lascarov Moldovanu Al., Str. Lascaci 137	Verea Adrian Dr., Bd. Carol 28	Makkai Alex., Cluj, Episcopatul reformat
Botez Demostene, Str. Ilfov 1	Herescu N. I., Str. Șirbei Vodă 87 b	Vianu Tudor, Str. Andrei Mureșanu 33	Maksays Adalbert, Cluj, Teologia reformată
Brătescu-Voinștei Camera Deputaților	Ionescu Nae, Str. Dr. Mora 25	PROVINCIA	Markovits Rodian, Timișoara, Ziarul Te-
Bucuța Em., Str. Gr. Alexandrescu 17	Istrati Panait, Str. Popa Savu 33	Bassarabescu I. A., Cal. București 27, Ploiești	meruări Hirlap
Busuiocanu Al., Str. G-ral Angelescu 74	Maniu Adrian, Str. Dr. Luger 13	Herz A. de, Teatrul Național, Craiova	Molter Carol, Târgul Mureș, Liceul reformat
Cantacuzino Ionel, Str. Vasile Pârvan 12	Marcu Al., Str. General Angelescu 76	Isac Emil, Str. Saguna 22, Cluj	Nyirő Iosif, Odorheiu, Str. Benedek Elek 6
Cioculescu Radu, Luigi Cazavillan 5 bis	Mehedinți Simion, Str. Dr. Racoviță 12	Petre A. George, A. Xenopol Oradea	Olosz Ludovic, Chișineu, Jud. Arad
Cioculescu Serban, Găești	Minulescu Ion, Str. Polonă 17	Pavelescu Cincinat, Reg. Maria 25, Brașov	Ormos Ivan, Timișoara, Clubul Ziariștilor
Ciocâlțeu Dr. V., Str. Puța de piatră 5	Minulescu Claudia, Str. Polonă 17	Sadoveanu Mihail, Iași	Pakocs Carol, Sătmar
Condiescu N. N. General, Str. Luterană 11	Mihăescu Gib. I., Str. Velesca 4	Sadoveanu M. Str. Take Ionescu 42, Oradea	Raményik Alex., Cluj, Str. Donath
Crainic Nichifor, Str. Polonă 38	Moldovanu Corneliu, Str. Roma 45	Telega Al. P., Str. Chiriac 3, Craiova	Salamon Ladislaus, Cluj, Ziarul Uj Kelet
Daus Ludovic, Str. Dr. Turnescu 15	Mușatescu Tudor, Str. Șincai 11	Tomescu D. Str. „Scrișul Românesc”, Craiova	Szabó Emeric
Eftimiu Elena, Str. Silvestru 34	Neuștescu Ștefan, Str. Vasile Conta 3	Teodoreanu Ionel, Str. Kogălniceanu, Iași	Szántó Gheorghe, Arad
Eftimiu Victor, Str. Cămpineanu 38	Nanu D., Parcul Cornescu Str. C. No. 8	Tonitza N. N., Școala de Belle-Arte, Iași	Szentimrei Eugen, Cluj, Ziarul Ellenék
Filotti Eugen, Bd. Carol 37	Obedenaru Al., Academia Română	STRAÎNĂTATE	Szombati Szabó Stefan, Lugoj
Fulmen, doamna, Ziarul „Adevărul”	Petrescu Camil, Str. Cămpineanu 50	Beza Marcu, Consulul României Bethleem	I. Szentlér Francisc, Brașov
	Petrescu Cezar, Ziarul „Curentul”	Blaga Lucian, Légation de Roumanie, Wien	Tabéry Géza, Oradea, Clubul Ziariștilor
	Perpessiciu D. Panaitescu, Str. Romană 122	Cizek O. W., Légation de Roumanie, Prague	Tamási Aron, Cluj, Redacția Erdélyi Hel-
	Philipide Al., Str. Dionisie 68	Cotruș Aron, Légation de Roumanie, Warsovie	likon
	Pillat Ion, Str. Pia Brătianu 9	Romanescu Marcel, Légation de Roumanie	Tompa Ladislaus, Odorheiu
	Prodan Paul, Bd. Dacia 11	Copenhague	Walter Juliu, Cluj, Ziarul Friis Ujság
			22

Moda

În presa românească din secolul al XIX-lea

să etaleze veșmântul care certifica locul lor în ierarhia vechilor structuri (anteriul lung, încins cu brâu sau taklit, peste care fermeneaua brodată cu fir și căptușită cu blană, iar, pe cap, voluminosul ișlic), femeile

stilul de viață occidental, salvator în lupta cu mentalitățile retrograde ale Răsăritului european. Rolul de colporteur modern de noutăți al presei face să fie inclusă în gazete și jurnale și o scurtă cronică de modă. Astfel, încă din suplimentul Curierului românesc, numit Curier de ambe sexe (1836-1842), gazetă condusă de Ion Heliade-Rădulescu, apare o rubrică numită Mode, chiar de la primul număr, pe fila finală. Citim că redacția promite că „la fieștecare număr se va alătura câte una sau două broșure de mode când bărbătești, când femeiești;

Englita, cu desene gotice ce se urcă mai sus de genunchi; dantele la korsagiu, la mânici și pretutindini. Pălăriile se împodobesc cu pene de pasăre paradis sau marabu, după cum continuă să arate că „o rochie de organdi brodată cu verde și aur, cu un (volans) asemenea se purta dimpreună cu o pălărie de pae de orez împodobită cu pasărea raiului a cărei coadă se împodobește cu niște marabu puansate verzi ce cadă ca salcia“.

Apare și o întregă listă de denumiri de materiale, de exemplu: „Pentru sară, neaflându-se rochii de vară îndestul de bogate pentru curte, s-au făcut o mulțime de rochii de stofe, precum: brocart, pult de mătase, muare și cusute cu aur și cu argint, pe câmp roz, albastru, aur și dantele cusute cu aur și cu arginte era garnitura lor.“ Tunica și redingota feminină, termeni împrumutați din moda masculină, sunt descrise cu detaliile epocii în cazul modei feminine:

„Tunice de tul câmp (uni) ocolite cu o îndoită garnitură ce se afla și pe poalele rokii și pe margina corsajului, produce niște costume și toalete foarte răcoroase și de o eleganță nepovestită“

„Pentru toalete de dimineată se purta la Fontainebleau multe redengote de pult (un fel de stofă) de mătase în vârgi săpate sau unite (fără alesături) brodate cu freze (ruches) de jur împrejur și un mare număr de redengote de muselină de Indii garnite cu o mulțime de bogate dantele și cu dublură roză, lila, albastru șcl.“ Șalurile algeriene, alte piese la modă în epocă, se pot ușor transforma în mantele elegante care acoperă umerii seara:

„O fantasmă vrednică de însemnat erau algerienii, niște mici mantele de seară ce le arunca pe umerii goli eșind de la bal sau de la teatru. Acestea era[u] de kașemir alb brodat cu șnur alb și ciucuri groși de mătase.“

„Semi-algerienii sunt niște șaluri desinate în aceeași idee, cu colțul de la spate rătund și bordat sus pe lângă gât, ocolit cu un manșet sau o mică pelerină.“

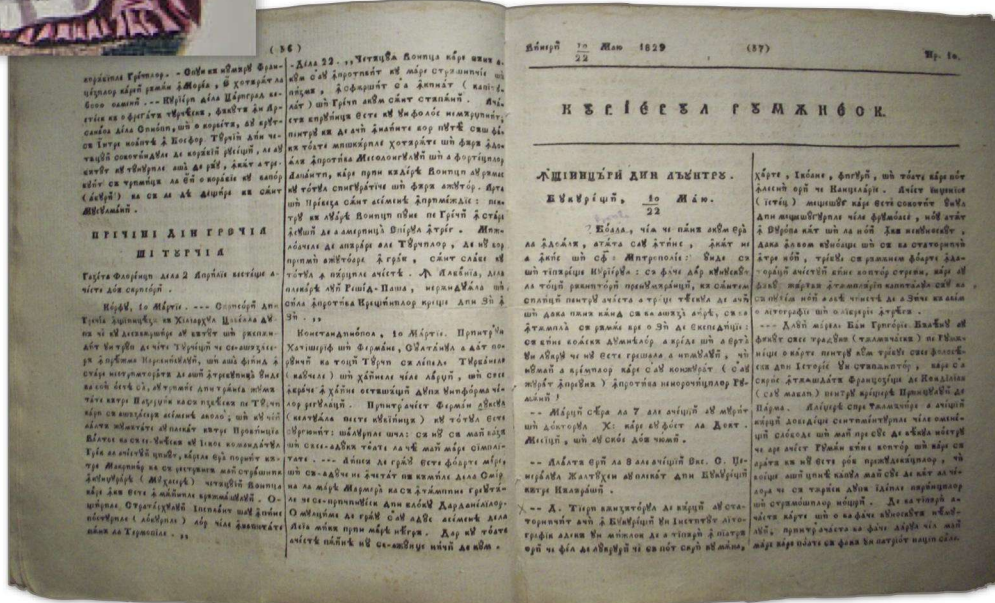
Până la mijlocul secolului al XIX-lea publicațiile seriale își formează deja un limbaj jurnalistic, își extind domeniile abordate, iar moda va cunoaște un interes continuu în societate.

Lorența Popescu

Publicistica românească din secolul al XIX-lea aflată în colecțiile Bibliotecii Academiei Române reprezintă o sursă pe cât de bogată, pe atât de prețioasă în cunoașterea societății noastre. Încă din anii '30 ai „secolului cel lung“, de la Comuna din Paris până la Primul Război Mondial, au apărut publicații seriale în limba română, în alfabet chirilic, care, pe lângă știri, articole de informație generală și foiletoane, includeau și scurte referiri la vestimentație și modenități.

Prima gazetă în limba română, Curierul românesc, apărută în 1929 sub conducerea lui Ion Heliade-Rădulescu, deși includea aproape exclusiv „înștiințări din lăuntru și din afară“ încă nu avea o rubrică destinată modei la început. S-au făcut totuși referiri la „moda ostășească“ chiar în primul număr în care se anunța preluarea uniforme de către „miniștrii și marii din împărății“, care „au pus, după pilda Sultanului, în locul turbanului, un fes făcut în forma unei scufioare roșii împrejurată cu stofă neagră cusută pe la margini“. Iar într-un alt număr al aceluiași ziar aflăm că, la Constantinopol, printr-un hatîșerif sau firman, „sultanul a dat poruncă ca toți turcii să lepede turbanele (căucele) și hainele cele largi și să se îmbrace în haine ostășești“ pentru ca „lucrul (cheltuiala peste cuviință) [să fie] cu totul surghiunit [...] să nu se mai vază și să se aducă toate la cea mai mare simplitate“

Cu timpul, aceste informări capătă amploare și modei i se dedică un loc separat în cadrul unor ziare. Moda feminină intră în prim-plan social după Revoluția industrială, ajutată mult de apariția noilor materiale textile realizate de mașinile de țesut. Se reformează astfel și vestimentația, prin deschiderea accesului la aceste stoffe, conform cerințelor urbanizării și a posibilităților crescute de călătorie. Mai interesate de ideea de modă vestimentară decât soții lor, gata

române au făcut pionierat prin arborarea de rochii și accesorii pariziene, impunând astfel o imagine nouă în lumea autohtonă și în afara țării. Ele au preluat și adaptat moda franceză, reper mondial la momentul respectiv, Parisul, fiind recunoscut ca centrul incontestabil al modei. Emulația față de valorile occidentale a determinat aderarea la un stil modern de viață, în frunte cu cele din clasele privilegiate. Procesul de sincronizare cu Apusul progresist era evident în întreaga societate românească, iar femeia, ocultată în spațiul public până atunci, adoptă cu o ușurință și cu o tenacitate fără egal, chiar cu riscul de a fi ridiculizată uneori,

înbrăcămintele însă, fiind de mai multe feluri, se va face o descriere mai pe larg a modelelor de 15 zile“. Descoperim descrieri de evenimente mondene, cum ar fi somptuoasa nuntă a „ducilor de Orléans“, la care se puteau admira „rochii în brodure de aur, ghirlande de flori și de diamante“. Apoi, se anunță că: „ciorapii de mătase în fețe sunt la modă, pantofii cu căputa lungă și vârfurile îndestul de ascuțite. Se poartă asemenea și coturne sau cismulițe“ Deslușim influența modei spaniole în moda rochiilor cu volane sau „sburători“: Cititorul e informat, de asemenea, că prințesele Maria de Klementina au roki de crep de Kina garnite cu sburători (volant) în dantelă de

Alexandru Tohăneanu - Jurnal ilustrat

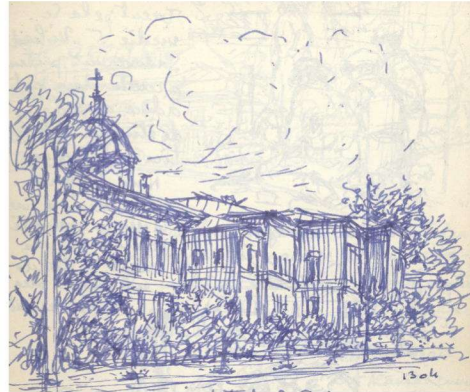
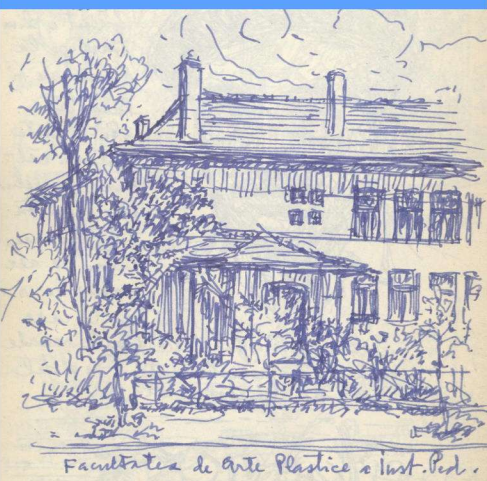
O viață în slujba pedagogiei

Viața lui Alexandru Tohăneanu a fost, în primul rând, dedicată profesoratului și pedagogiei, iar Jurnalul ilustrat ni-l dezvăluie cu toate preocupările, transformându-l într-un zugrav fidel, sincer și atent al fiecărei zile.

Îl descoperim mai întâi ca profesor de desen, care nu se limitează doar la atribuțiile stricte care îi revin prin activitatea desfășurată la catedră, ci al unui îndrumător care a înțeles să-i studieze pe marii pedagogi ai vremii sale, pentru ca apoi să le prezinte ideile valoroase, dar și pe cele originale ale sale, în eseuri și manuale, pe care le-a publicat sau ni le-a transmis sub formă de manuscris, cum ar fi *Diagnosticarea aptitudinilor la desen*, 1947, *Cursul de metodica desenului și caligrafiei și Desenul în școală*, *Sufletul copilului oglindit în desen*, *Sufletul copilului și cunoașterea lui*, apărute în revista „Copilul” în 1940 și *Metodica predării desenului la clasele V-X școala generală*, în colaborare cu Maria Illoaia, lucrare apărută la București, în 1971. Mai mult decât atât, el și-a lărgit zonele de interes și spre filosofie și literatură, obținând doctoratul în filosofie și litere cu calificativul

25.VIII.1962

Am cercetat informațiile în legătură cu profesorii pe care urmează să-i propun pentru practica pedagogică și pe care nu-i cunosc. Mi-a făcut o mare bucurie știrea din Contemporanul (din 14.VIII.1962) despre invitația specială făcută lui Valentin Poenaru de a participa și de a ține un referat – la Congresul din Suedia al matematicienilor – despre lucrările sale privind topologia varietăților, care în 1961 au făcut obiectul unor dezbateri științifice în cadrul unor seminarii la Paris, Bologna și Praga.

„magna cum laudae” susținând lucrarea *Desenul în școală*, în anul 1943.

A fost și un artist cu o operă meritorie, de vreme ce știm că a avut participări la expoziții de grup și personale, *Expoziția internațională de desene ale copiilor și școlărilor*, 1965, *Catalogul Expoziției de arte plastice deschisă în cadrul sesiunii științifice a Universității București. Cadre didactice, studenți, elevi și ai absolvenților*, 1967.

Figura deosebită și valoroasă, de artist și pedagog, a profesorului Alexandru Tohăneanu prezintă interes atât pentru istoria școlii și pedagogiei, cât și pentru cea a artelor plastice românești. În afară de colaborările la presa periodică, a scris și publicat diverse studii și eseuri pe teme de pedagogie, în special legate de predarea desenului în școală. Lucrările sale ni-l arată ca pe un spirit deschis, interesat de numeroase domenii ale culturii.

Toate aceste lucrări publicate, alături de activitatea deosebită de dascăl îl afirmă ca un foarte bun specialist în pedagogie, cu aplicare deosebită în predarea desenului. Ca urmare, Ministerul Învățământului îl solicită să analizeze unele dintre programele analitice de specialitate. Între anii 1959-1961 a întocmit referate științifice asupra programelor analitice pentru predarea desenului la școlile speciale. De asemenea, a lucrat la adaptarea cursurilor de pedagogie și psihologie pentru specificul de arte plastice.

În anul 1966 a devenit lector la Facultatea Pedagogică de Arte Plastice din cadrul Universității București, apoi la Institutul de Arte Plastice Nicolae Grigorescu, cunoscut în prezent sub titulatura de Universitatea Națională de Arte. Din octombrie 1966 a primit titlul de

conferențiar. Aici a funcționat la catedra tehnico-teoretică, predând cursul de Metodica Predării Desenului și Caligrafiei. A elaborat diverse cursuri pentru folosința studenților săi, ca, de exemplu, *Cursul de metodica desenului și caligrafiei și Desenul în școală*.

Retras din activitatea de profesor își amintește în 1990 de foștii săi studenți de la Academie atunci când primește albumul *Les Artists Roumains en Occident* al lui Ionel Jianu. Îi citează pe George Apostu, Luiza-Constanța Asavetei, Liana Axinte, Ilie Berindei, Alvaro Botez, Letiția Bucur, Adina Calonescu, Gabriel Constantinescu, Emil Ciocoiu, Doru Covrig, Paul Cișmaș, Emil-Florin Georgescu, Matei Lăzărescu, Ion Mursa, Bata Marinescu, Paulina Mihai, Toma Roată, Horia Roșca, Reinhardt Schuster, George Turcu, George Țipoia.

Despre George Apostu scrie că i-a

fost student la Academia de Belle Arte, iar despre Dinu-Alexandru Grigorescu (nepotul marelui pictor Nicolae Grigorescu), că i-a fost student la Liceul din Câmpina, apoi a urmat Belle-arte în București fiind elevul lui Camil Ressu și apoi a plecat cu o bursă la Paris.

George Apostu scrie în încheierea albumului alcătuit sub patronajul Academiei Româno-Americane din Los Angeles în 1986: *Cartea care va apărea va fi o masă mare la care ne vom așeza cu toții în strae de sărbătoare, punându-ne în față fructele culese de pe ogorul trudei noastre. Nu a fost ușor profesorului Ionel Jianu să cerceteze în pulberea globului artiști împinși de destine, să intre în lungimea lor de undă și să-i adune la această litanie. Numai dragostea și pasiunea pot face un asemenea lucru.*

Vecini fiind în acest mic-mare oraș sau în trecerile noastre prin el, am avut și avem nevoie de a păși măcar câteva minute pe la casa cu ușile larg deschise pentru cei născuți, crescuți, școliți în acel spațiu românesc unde mâna e întinsă cu prietenie, însoțită de o avalanșă de întrebări: „ce mai e nou, ce eveniment artistic s-a mai întâmplat în țară, dumneata ce ai mai făcut, ce mai fac prietenii, am auzit că și dumneata ai fost la înmormântarea lui Petru Comarnescu la Voroneț! Spune! Spune!”

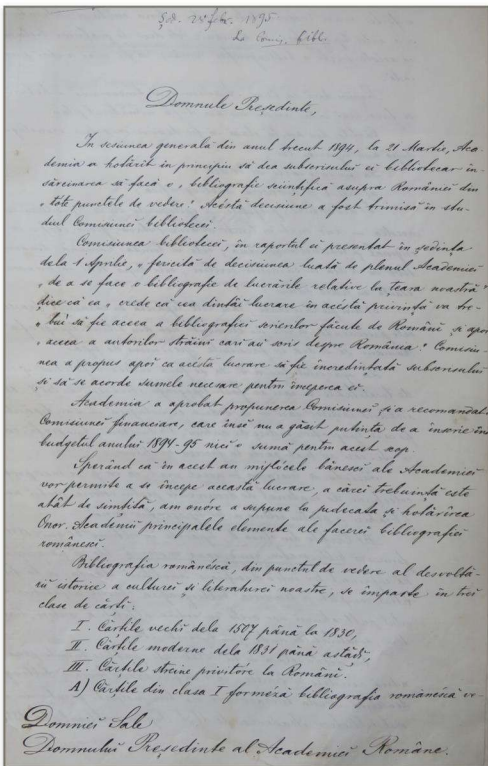
Desigur că reușita și recunoașterea activității profesionale ale foștilor studenți ai Universității Naționale de Artă din București l-au făcut mândru că sânguința sa a avut rezultatele pe care le-a dorit și intuit.

Oana-Lucia Dimitriu

Bibliografia națională retrospectivă act de identitate a poporului român

Bibliografiile naționale apar în Europa la începutul secolului XIX și au, în secolul națiunilor, un rol important în reprezentarea identității acestora, fiind remarcabile lucrări bibliografice naționale retrospective ce încearcă să adune mărturiile culturale scrise ale unui popor.

La sfârșit de secol XIX, Academia Română răspundea imperativelor naționale privind rezolvarea problemei ortografiei, elaborarea gramaticii și a unui dicționar al limbii române. Repertorierea producției tipografice naționale devenea o necesitate, iar Biblioteca Academiei își asuma această sarcină, exersându-și din plin și responsabil funcția de adevărată bibliotecă națională, susținută prin aplicarea Legii Depozitului Legal (1885). Gradul de conștientizare a importanței unei bibliografii naționale se manifesta în primul rând la nivelul elitelor culturale și politice. „Acolo, la Academie - spunea Nicolae Iorga - se păstrează cu neasemuită grijă comorile fără de care nu s-ar putea scrie nimic despre acest neam“.

În acest context istoric, Bibliografia națională retrospectivă a fost inclusă în Planul Academiei Române. Elaborat de Ioan Bianu și aprobat în 28 februarie 1895, „Planul bibliografiei culturii naționale“ confirma nivelul academic al corpusului bibliografic. Biblioteca Academiei Române devenea centrul școlii românești de bibliografie și se alinia tendințelor mișcării bibliografice europene de creare a bibliografiilor naționale.

Domeniul de excelență al creativității românești

Realizarea acestor ample lucrări bibliografice, fundamentale pentru cultura poporului român, având la bază principiul exhaustivității, implică o prelucrare sistematică la nivel de înaltă completitudine a înregistrărilor, cu respectarea

standardelor naționale și internaționale. Principalele surse bibliografice le reprezintă colecțiile Bibliotecii Academiei Române, o adevărată Bibliotheca Patria, locul privilegiat în care se pot găsi, acoperind o plajă temporală largă, resurse care definesc domeniul de excelență al creativității românești și care oferă cca 85% din totalul fondului național. Inventarierea întregului ansamblu de tipărituri românești, cu aplicarea criteriilor Academiei Române (etnic, de limbă și teritorial), răspunde misiunii patrimoniale a Bibliografiei naționale retrospective. În același timp, marele corpus bibliografic este un instrument rapid și complet în munca de cercetare, un suport esențial în demersul științific. Descrierea precisă și omogenă permite o căutare rafinată și răspunde nevoii de coerență a informării.

Bibliografia națională retrospectivă teaurizează patrimoniul național tipărit. Perioada de referință începe cu apariția primei cărți și a primei gazete pe pământ românesc (Liturghierul lui Macarie – 1508; Cour<r>ier de Moldavie – 1790) și se încheie cu anul 1952. Conform Planului lui Ioan Bianu, au fost elaborate:

► Bibliografia românească veche (BRV), publicată în 4 volume, între anii 1903-1944. Structurată cronologic, cu un conținut de peste 2.000 de titluri și acoperind perioada 1508-1830, lucrarea îi are ca autori pe Ioan Bianu și Nerva Hodoș, la publicarea și finalizarea ei aducându-și contribuția Dan Simonescu. „Pe cât de monumentală, pe atât de trainică, pe cât de frumoasă ca execuție materială, pe atât de săruincios și cinstit alcătuită“, aprecia Nicolae Iorga.

► Bibliografia Românească Modernă (BRM), cu perioada de referință 1831-1918, a apărut în 4 volume, între anii 1984-1996. Primul tom a obținut Premiul Nicolae Iorga al Academiei Române. Începută în 1957, sub coordonarea lui George Baiculescu, oferă o imagine sintetică a culturii noastre la sfârșit de secol XIX și început de secol XX, perioadă în care se pun la punct și aspecte metodologice ce țin cont de noile reglementări internaționale. Lucrarea are peste 73.000 de poziții și este structurată alfabetic (după autori și titluri).

► În prezent, Bibliografia românească retrospectivă a cărții continuă pe perioada 1919-1952 cu înregistrarea descrierilor bibliografice în sistem informatizat (Aleph 500), accesul liber la informație aducând cu sine depășirea barierelor legate de spațiu și timp. Lucrarea bibliografică devine un cumul de metadata interoperabile și fiecărui document prelucrat îi corespund înregistrări bibliografice standardizate. Cercetătorul

folosește o sintaxă de căutare în cadrul interogării modului OPAC (catalogul on-line al Bibliotecii Academiei Române), identificarea și regăsirea informației pertinente realizându-se mai repede și mai eficient.

Bibliografia națională retrospectivă a periodicelor a fost elaborată având la bază o structură alfabetică a descrierilor bibliografice. Din această serie au apărut:

► Publicațiunile periodice românești (ziare, gazete, reviste), Tom I: 1820-1906, publicat în 1913, considerat un model de bibliografie și avându-i ca autori pe Nerva Hodoș și Al.-Sadi Ionescu. Volumul, prefațat de Ion Bianu, cuprinde descrierea a peste 3.900 de titluri de periodice din Țara Românească, Moldova, Bucovina, Banat (puține din Transilvania, doar cele tipărite de români și care reușeau să ajungă în Muntenia).

► Publicațiile periodice românești (ziare, gazete, reviste), Tom II: 1907-1918 și Supliment: 1790-1906, elaborat sub coordonarea lui George Baiculescu și apărut în 1969, cu peste 2.700 de periodice descrise. Cenzura timpului a înlăturat publicațiile din Bucovina, Basarabia și Cadrilater. Suplimentul, cu perioada de referință 1790-1906, a devansat data apariției primului periodic pe teritoriul românesc la anul 1790, prin descoperirea gazetei Cour<r>ier de Moldavie, apărută la Iași, într-o tipografie de campanie a comandamentului trupelor rusești, în timpul războiului ruso-austro-turc.

„Acolo, la Academie se păstrează cu neasemuită grijă comorile fără de care nu s-ar putea scrie nimic despre acest neam“.

Nicolae Iorga

► Publicațiile periodice românești (ziare, gazete, reviste), Tom III: 1919-1924, apărut în 1987, cu cca 3.400 de periodice descrise. Sunt incluse și publicații din Ardeal, Basarabia, Bucovina, Cadrilater. În evoluția lucrării se adaugă criteriul patronajului (sunt bibliografiate și periodice publicate în limbi străine, în alte țări, sub auspiciile instituțiilor românești). De asemenea, sunt evidențiate personalități care colaborează și artiști de referință care susțin grafica publicațiilor.

► Publicațiile periodice românești (ziare, gazete, reviste), Tom IV: 1925-1930, publicat în anul 2003, cuprinzând aproape 4.000 de titluri descrise. Se semnalează apariția indicilor de nume și de localități, care facilitează regăsirea informației.

► Publicațiile periodice românești (ziare, gazete, reviste), Tom V: 1931-1935, cu peste 5.200 de

descrieri bibliografice, apărut în trei părți ca urmare a volumului mare de informații. Partea 1: literele A-C, a fost publicată în 2009, Partea a 2-a: literele D-L, în 2012, și Partea a 3-a: literele M-Z, în 2017. Tomul V aduce cu el și cel de-al treilea indice, cel de tipografie, numărul acestora, peste 750, confirmând activitatea susținută în domeniul tiparului în România interbelică. În decembrie trecut, lucrarea a primit Premiul Bogdan Petriceicu Hașdeu al Academiei Române pe anul 2017.

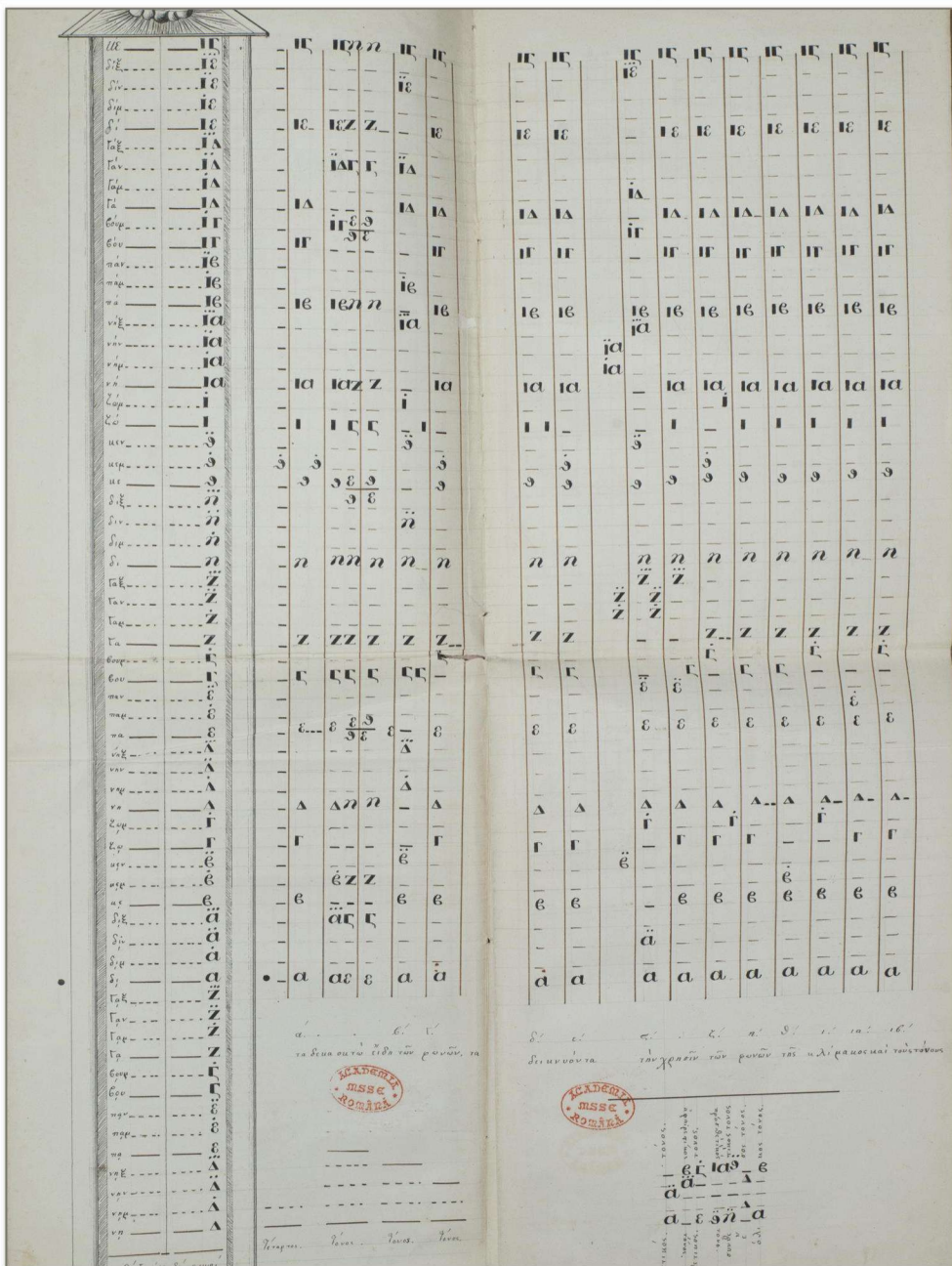
Lucrările sunt disponibile și în format on-line

Bibliografia Retrospectivă a Periodicelor va continua cu elaborarea a încă două tomuri: tomul VI (1936-1944) și tomul VII (1945-1952), structurate în două părți.

Lucrările publicate în format tipărit (Bibliografia Românească Veche, Bibliografia Românească Modernă și Publicațiile Periodice Românești – tomurile I-IV) sunt disponibile on-line, cu ajutorul aplicației SIMBNR (Sistem Integrat pentru Managementul Bibliografiei Naționale Retrospective).

Considerată memorie a națiunii, act de identitate a poporului român, Bibliografia națională retrospectivă urmărește parcursul istoric de formare a statului național, oglindind atât realitatea vieții politico-sociale, culturale, economice, cât și contribuția culturii românești la patrimoniul cultural universal. Prin conținutul lor, înregistrările bibliografice aduc dovezi ale politicilor guvernamentale de-a lungul timpului cu privire la probleme esențiale pentru țară, sunt imaginea mișcărilor de idei, dar uneori și a interesului public pentru evenimente particulare. Lucrarea, fundamentală pentru cultura română, facilitează drumul către cunoașterea valorilor acestei nații, le repertoriază și le dă sens, oferind un conținut peren de informații bibliografice. Bibliografia națională retrospectivă a contribuit la unitatea culturală a poporului român chiar înainte de crearea statului național unitar și a adus în conștiința românilor prin cuvântul tipărit realizarea idealului Marii Uniri. Marele repertoriu bibliografic este rodul muncii perseverente de peste un secol a generațiilor de bibliografi.

Mihaela Dragu

La 1817, în iulie-august, terminau de scris la Constantinopol primele 12 volume cu cântări în actuala notație psaltică.

De îndată au fost trimiși în toată lumea ortodoxă (București, Iași, Ierusalim, Alexandria, Antiohia, Salonic, Atena, etc) muzicieni greci care își copiaseră aceste 12 volume și care urmau să predea principiile notației.

O încercare anterioară fusese făcută în 1815, când Patriarhia de Constantinopol trimisese profesori, însă cu o singură carte (Anastasimatarul lui Petru Lampadarie) și rezultatele nu au fost foarte îmbucurătoare, deoarece lipsea întregul repertoriu, iar psalții nu aveau dispoziție de a se apuca ei să transcrie cântările în notația hysanhtică.

La 1817, din poruncă domnească, se deschide la Șelari școala condusă de

Petru Efesiu. La Iași profesor era Gheorghe Lesvios. De îndată, toți muzicienii români și greci din capitală s-au înscris la aceste cursuri plătite de vodă Caragea și au început să copieze cele 12 tomuri (există și o listă a acestora).

Cea mai timpurie copie românească se păstrează în manuscrisul 3531 de la Biblioteca Națională a României, care conține un Irmologhion calofonic și care a fost terminat de copiat la 21 septembrie 1817.

La 1818 marele vornic Grigorie Băleanu îi scrie lui Caragea să trimită la Constantinopol după o copie autografă a Anastasimatarului și a Doxastarului lui Petru Lampadarie transcris în noua notație de Grigorie Lampadarie, că el se oferă să facă tipar de psaltichie în București și să le tipărească. Scrisoarea se păstrează la Arhivele Naționale din București (în limba greacă).

Tot în 1818 părintele Macarie Ieromonahul începe lucrul la Anastasimatarul lui Petru Lampadarie în limba română.

Un argintar grec, Serafim Hristodul, îi face neumele psaltice lui Petru Efesiu și în 1820 se tipăresc Anastasimatarul și Doxastarul lui Petru Lampadarie din Peloponnes în limba greacă, primele cărți de psaltică tipărite vreodată.

Anton Pann a fost mîna dreaptă a lui Petru Efesiu la această tipografie și el afirmă că la 1825 a tipărit niște filade cu axioane în limba română. De altfel, după 1831, el este cel care cumpără de la Efesiu tiparnița și începe să își pregătească seria de cărți bisericești (și nu numai).

Poate că părintele Macarie ar fi tipărit și el primele cărți de psaltică în românește, dar a început Eteria grecească și toți s-au refugiat în Ardeal. Acolo se duce și părintele

Unică în lume

O Psaltichie cu notație alfabetică, tipărită la București în 1831-1832 de Petru Efesiu

Macarie, care, cu bani de la Constantin Haggi Pop din Sibiu călătorește întâi la Buda, apoi la Viena, unde ajunge în 1822 și găsește niște armeni dispuși să-i tipărească traducerile. În 1823 se termină tipăriturile românești, cu care vine în țară.

În 1827, la Buzău, părintele Macarie mai tipărește un Tom 2 (adică o antologie de cântări pentru utrenie) în românește. Petru Efesiu pune la cale o nouă metodă de tipărire, în tiraj redus, numită de el „hartografie“ și la 1830 tipărește și el un Tom 2 în grecește, cu câteva compoziții proprii. Toate acestea au fost în notație psaltică și se pot regăsi în ultimul volum din Bibliografia Cărții Românești Vechi.

Se observă că în tipăritura din 1830, Petru Efesiu adaugă notației psaltice niște semne care indică neliniștea sa cu privire la posibilitatea notației de a exprima toate ornamentele pe care un psalt din acea vreme le putea face.

Un an mai târziu, în 1831, Efesiu începe să refacă notația alfabetică a lui Agapie Paliermu și cumpără hîrtie pentru transcrieri în această notație (filigranul hîrtiei din B. A. R., - ms. gr. 722 conține acest an).

În 1832 dă la lumină tomul păstrat în unic exemplar în Biblioteca Academiei Române, alături de

celelalte tipărituri ale sale din același an. Tirajele au fost mici și succesul de casă a cam lipsit. Cu excepția exemplarelor din B. A. R. și de la mănăstirea athonită Xiropotamu (aduse de la Iași, de la Mănăstirea Cetățuia, după 1860), și alte 2 exemplare, rătăcite la Constantinopol și Athena, nu știu să mai existe în lume vreun alt exemplar din aceste tipărituri ale lui Petru Efesiu.

Anton Pann afirmă că Petru Efesiu a murit în 1840 și a fost îngropat la Mrea Cernica. Probabil se retrăsese în mănăstire, deși nu știu dacă a fost călugărit.

Sf. Iosif Naniescu a colecționat mai multe cărți din cele ce au rămas de la Petru Efesiu. Între ele se află cheia de înțelegere a notației alfabetice a lui Agapie Paliermu folosită de Efesiu în tipăriturile sale (B.A.R., ms. rom. 4402, f. 328r - 330v). Cel mai probabil, manuscrisul este un autograf al lui Petru Efesiu.

Un alt autograf al lui Petru Efesiu, așa cum afirmă Iosif Naniescu, ar fi traducerea în românește făcută pentru episcopul Chesarie al Buzăului (B.A.R., ms. rom. 1743, f. 114r) la o slavă de la Duminica Sfinților Părinți de la Sinodul 1 Ecumenic, compusă de Iacov Protopsaltul.

Monahul Filotheu Bălan

CÂȚI ÎN HRISTOS V-AȚI BOTEZAT
DE PETRU EFESIU
GLAS 1
Ἦχος ἁ Πλα

N e e Pu u u u u te e e e e ernic Că â â â â
 â â â â â â â â â âți în Hris to o o o o o
 o o o o o o o o o o o o s
 V 'ați bo o te e e e e e e e e e e e e e e e
 e
 n Hris to o o o o o o o o o o o o o o o o o o
 o o o o o Xoo o o o o o o o o o o o o o o
 o
 o o Hris to o o o o o o o o o o s va ați și i i i
 i i i î îm bră ă ă ă ă ca a a a a a a Xa a a
 a a a Xa a a a a a a a a a a a a a v'a ați și îm bră ă